

ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด
ศึกษาเฉพาะกรณี

พระไพศาลคุณากร
เจ้าอาวาสวัดสิริบุญนาราม
อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

สำนักนโยบายและแผนการศึกษา
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๘๑ บัญญัติว่ารัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม ในการนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ จึงได้บัญญัติจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามมาตรา ๖ ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมาตรา ๑๒ ยังบัญญัติให้สถาบันศาสนามีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้น มาตรา ๑๕ ยังได้บัญญัติถึงการจัดการศึกษาว่ามี ๓ รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของรัฐต่อสถาบันศาสนาและกระบวนการทางศาสนาให้เข้ามามีส่วนอย่างสำคัญต่อการศึกษาของชาติ

จากการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแพร่ศาสนาธรรม : กรณีศึกษา ๑๐ วัดในปริมณฑล ๒๕๔๔ และ ๓๐ วัดในปริมณฑล ๒๕๔๕ พบว่าวัดและพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาและเผยแพร่ศาสนาธรรม โดยเฉพาะการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย และควรได้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้วัดและพระสงฆ์ได้มีการจัดการศึกษาในระบบดังเช่นอดีตที่ผ่านมา ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว

(๔)

วัดสิริบุญณาราม อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เป็นวัดหนึ่งที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้สำรวจข้อมูลเบื้องต้น พบว่า เป็นวัดที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรม โดยเฉพาะการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพุทธศาสนิกชนและอิสลามิกชนในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งได้แก่ เจ้าอาวาส ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อให้เกิดการขยายผลและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมมากขึ้น ในการนี้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้ดำเนินการศึกษา เรื่อง ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณี พระไพศาลคุณากร เจ้าอาวาสวัดสิริบุญณาราม อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการจัดทำนโยบายในการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานด้านศาสนาของพระสงฆ์และบุคลากรทางศาสนาให้บรรลุผลสำเร็จต่อไป

รายงานการศึกษาข้อมูลครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากพระเถรานุเถระและผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่สำนักงานฯ จึงขอกราบขอบพระคุณพระเถรานุเถระ ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานการศึกษาข้อมูลนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพระพุทธรักษากับการศึกษาของชาติ รวมทั้งวัดอื่น ๆ อาจนำเป็นกรณีศึกษาและประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของวัดต่อไป

๙๐ ๖๖ -

(นายรุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

คำนำ		ก
บทที่ ๑	บทนำ	๑
	ประวัติชุมชน	๒
	ประวัติวัด	๙
	ประวัติเจ้าอาวาส	๑๑
บทที่ ๒	การดำเนินงานภารกิจ ๖ ด้าน	๑๖
	- งานปกครอง	๑๙
	- งานศาสนศึกษา	๒๒
	- งานการศึกษาสงเคราะห์	๒๓
	- งานเผยแผ่ศาสนธรรม	๒๖
	- งานสาธารณสงเคราะห์	๒๗
	- งานสาธารณูปการ	๓๐
บทที่ ๓	การดำเนินงานด้านการศาสนสัมพันธ์	๓๔
บทที่ ๔	ผลงานในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๖ - ปัจจุบัน	๓๗
บทที่ ๕	บทสรุป	๔๑
	เอกสารอ้างอิง	๔๙
	รายนามผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูล	๕๑

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๘๑ บัญญัติว่ารัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้บัญญัติจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามมาตรา ๖ ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมาตรา ๑๒ ยังบัญญัติให้สถาบันศาสนามีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ มาตรา ๑๕ ยังได้บัญญัติถึงการจัดการศึกษาว่ามี ๓ รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของรัฐต่อสถาบันศาสนาและกระบวนการทางศาสนา

ให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างสำคัญต่อการศึกษารองชาติ

วัดสิริบุญณาราม อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา เป็นวัดหนึ่งในหลาย ๆ วัด ที่สามารถปฏิบัติภารกิจตามที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ กำหนดไว้ ทั้ง ๖ ด้าน คือ งานปกครอง งานศาสนศึกษา งานศึกษาสงเคราะห์ งานเผยแผ่ศาสนาธรรม งานสาธารณสงเคราะห์ และงานสาธารณูปการ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในการด้านส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรมสามารถดำเนินงานจนประสบความสำเร็จมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของพุทธศาสนิกชนและศาสนาอื่นทั้งในประเทศและต่างประเทศสมควรที่จะนำไปเผยแพร่เป็นวัดต้นแบบของวัดทั่ว ๆ ไปได้ จึงได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลการดำเนินงานของวัดสิริบุญณารามที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรม รวมทั้งด้านอื่น ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและข้อเสนอแนะในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ต่อไป

ประวัติชุมชน

ยะลา เป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่นับว่าใต้สุดแดนสยาม เพราะอำเภอเบตงของจังหวัดยะลาเป็นชายแดนใต้สุดที่ติดต่อกับสหพันธรัฐมาเลเซีย ในสมัยที่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ยะลาเป็นส่วนหนึ่งของหัวเมืองปัตตานี

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๓๕๑ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นเมืองปัตตานีแยกการปกครองออกเป็น ๗ หัวเมือง ได้แก่ เมืองปัตตานี เมืองสายบุรี เมืองหนองจิก เมืองยะหริ่ง เมืองระแงะ เมืองรามัน และเมืองยะลา

ปัจจุบัน จังหวัดยะลาแบ่งการปกครองออกเป็น ๗ อำเภอ และ ๑ กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองยะลา อำเภอเบตง อำเภอบันนังสตา อำเภอรามัน อำเภอยะหา อำเภอธารโต อำเภอกาบัง และกิ่งอำเภอกรงปินัง ยะลา มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้ พื้นที่ราบมีน้อย ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม อาชีพสำคัญได้แก่ การทำสวนยางสวนผลไม้มัน เป็นต้น ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญได้แก่ ยางพารา ดีบุก และป่าไม้ เป็นต้น

ตำบลลำพะยา เป็นชุมชนใหญ่ชุมชนหนึ่งที่อยู่ในเขตปกครองของอำเภอเมืองยะลา เป็นชุมชนเก่าแก่ที่ตั้งอยู่ในหุบเขาของเทือกเขาสันกาลาคีรี ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพด้านเกษตรกรรม ได้แก่ การทำสวนยางพารา สวนผลไม้มัน และการทำนา ประชากรส่วนใหญ่ นับถือพุทธศาสนา แบ่งการปกครองออกเป็น ๗ หมู่บ้าน ชาวไทยพุทธอาศัยอยู่ในหมู่ที่ ๑-๖ โดยมีชาวไทยมุสลิมส่วนน้อยที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ ๒ และ ๔ สำหรับหมู่ที่ ๗ เป็นชาวไทยมุสลิมทั้งหมด ในอดีตการคมนาคมติดต่อกับตัวจังหวัดลำบากมาก ถึงแม้จะเป็นตำบลที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง แต่เนื่องจากเป็นชุมชนในหุบเขา จึงทำให้การคมนาคมไม่สะดวก ถนนที่มีอยู่ใช้ได้เฉพาะฤดูแล้งเท่านั้น แต่ปัจจุบันการคมนาคมสะดวกมาก

ด้วยความเป็นชุมชนในหุบเขาตัวเอง จึงทำให้ “ลำพะยา” เป็นชุมชนที่มีความสำคัญ เนื่องจากเคยเป็นแหล่งแร่ดีบุกขนาดใหญ่ ที่ดินป่าไม้ และแหล่งน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรธรรมชาติมาก

คำว่า “ลำพะยา” มีการเขียนสองแบบ เดิมใช้คำว่า “ลำพญา”

เนื่องจากมีเรื่องเล่าว่า กรุงศรีอยุธยาตกกองทัพไปตีเมืองปัตตานี พระยาปัตตานีแพ่หนีไปอยู่ในหุบเขาสันกาลาศีรี กองทัพอยุธยาตามไปและจับตัวได้จึงล่ามไว้ และเมื่อพระยาปัตตานีเดินทางออกมาก็ล่ามใหม่ จึงเป็นที่มาของ ล่าพญา และล่าใหม่ คำว่า “ล่าพะยา” ที่ใช้ในภาษาราชการนั้นเป็นคำใหม่

นับตั้งแต่เริ่มมีผู้คนเข้ามาอาศัยในตำบลล่าพะยา ชาวบ้านก็ได้ร่วมกันสร้างวัดและสำนักสงฆ์ขึ้น ๕ แห่ง ดังนี้

๑. “วัดสมภารท่านเจ้าไกรวัดในล่าพะยา” ซึ่งเป็นเพียงสำนักสงฆ์เท่านั้น ก่อนที่สำนักสงฆ์แห่งนี้จะเกิดขึ้น ประมาณปี พ.ศ. ๒๐๗๘ สถานที่แห่งนี้เต็มไปด้วยภูเขาและป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีความเงียบสงบปราศจากสิ่งรบกวน เหมาะแก่การบำเพ็ญภาวนาแก่ผู้แสวงหาความสงบทางใจเป็นอย่างยิ่ง สมัยนั้นจำนวนพระภิกษุยังมีไม่มากนักเพราะเพิ่งได้รับการเผยแผ่พระพุทธศาสนามาจากลังกาทวีป พระภิกษุสมัยนั้นเป็นผู้เคร่งครัดมาก พระภิกษุทุกรูปเมื่ออุปสมบทแล้วก็เข้าเรียนสมถกัมมัฏฐาน (อุบายสงบใจ) วิปัสสนากัมมัฏฐาน (อุบายเรื่องปัญญา) และชุดงค์มุ่งหน้าเข้าสู่ป่าเขาเพื่อบำเพ็ญศาสนกิจและมรรคผลตามคติทางศาสนา

ครั้งนั้นมีพระภิกษุ ๒ รูป ได้เข้าอุปสมบทพร้อมกันที่วัดกุฎิจังหวัดสงขลา รูปที่ ๑ คือ หลวงพ่อทวดวัดช้างไห้ จังหวัดปัตตานี รูปที่ ๒ หลวงพ่อไกรวัดในล่าพะยา จังหวัดยะลา เมื่อพระภิกษุทั้ง ๒ บวชเข้ามาในบวรพระพุทธศาสนาแล้ว ก็ศึกษาวิปัสสนากัมมัฏฐานจนชำนาญพอสมควรก็ลาพระอาจารย์เพื่อฝึกภาคปฏิบัติ จึงตกลงกันว่าจะแยกกันไปเพื่อสูความวิเวก หลวงพ่อไกรได้เดินทางมาถึงล่าพะยา ได้พบถ้ำแห่งหนึ่งเรียกว่า “ถ้ำวัดใน” เป็นถ้ำที่ศักดิ์สิทธิ์ ภายในมีคนธรรพ์รักษาถ้ำอยู่ หลวงพ่อไกรจึงได้บำเพ็ญศาสนกิจอยู่ประจำที่ถ้ำแห่งนี้เป็นเวลาประมาณ

๓๐ ปีจึงมรณภาพ

๒. สำนักสงฆ์บ้านต้นกุน หลังจากที่หลวงพ่อไกรมรณภาพไปแล้วประมาณ ๕๐ ปี ก็มีชาวบ้านเข้ามาอาศัยอยู่ในถิ่นนี้ประมาณ ๑๐ ครอบครัว จึงร่วมกันตั้งสำนักสงฆ์ขึ้นเพื่อเป็นที่บำเพ็ญศาสนกิจ สำนักสงฆ์แห่งนี้ตั้งได้ประมาณ ๒๐ ปี ก็เกิดภัยอันตรายต่าง ๆ แก่ชาวบ้านเนื่องจากมีสัตว์ร้ายชนิดต่าง ๆ เข้ามากินสัตว์เลี้ยงของชาวบ้าน ทำให้เดือดร้อนมาก ชาวบ้านจึงย้ายไปอาศัยอยู่ทางทิศตะวันตก และตั้งรากฐานใหม่ที่บ้านนาใน สำนักสงฆ์บ้านต้นกุนจึงร้าง

๓. สำนักสงฆ์ที่ชาวบ้านย้ายมาจากบ้านต้นกุนได้สร้างขึ้น แต่เนื่องจากเป็นชุมชนขนาดเล็ก ดังนั้นสำนักสงฆ์จึงอยู่ได้เพียงประมาณ ๒ ปีก็ร้าง

๔. วัดบ้านลุ่มพญา วัดนี้สร้างขึ้นราว พ.ศ. ๒๓๐๐ ต่อมาเจ้าอาวาสวัดได้ยกที่ดินแห่งนี้ให้เป็นสมบัติของโรงเรียนบ้านเหนือทั้งหมด ซึ่งได้กลายมาเป็นโรงเรียนวัดลำพะยาแห่งที่สอง วัดนี้ถือว่าเป็นวัดที่สมบูรณ์แบบที่สุดในสมัยนั้น เนื่องจากการขอพระราชทานวิสุงคามสีมา การทำพิธีฝังลูกนิมิต มีอุโบสถและทำสังฆกรรมได้ทุกอย่าง

วัดนี้ ลุ่มพญาเป็นคนสร้าง ซึ่งมีเรื่องเล่าในอดีตว่า พญาเมืองเป็นผู้ปกครองหัวเมืองทางใต้ เช่น พญาเมืองปัตตานี พญาเมืองยะหริ่ง เป็นต้น ซึ่งเป็นชนชาติไทยเชื้อสายอิสลาม พูดภาษาไทยท้องถิ่นไม่ได้ เมื่อพญาเมืองทราบว่าเป็นท้องถื่นลำพะยามีช้างโขลงจำนวนมาก จึงนำบริวารมาจับช้างโขลงเพื่อไปใช้งาน และได้สร้างที่พักขึ้นในบริเวณนี้ เรียกว่า “บ้านท่าเนียบ” เพื่อเป็นที่พักของพญาเมืองและเป็นสถานที่ฝึกช้างที่จับมาได้ บ้านท่าเนียบในปัจจุบันคือบริเวณที่เป็นวัดลำพะยานั่นเอง และหมู่บ้านที่อยู่หน้าวัดก็เรียกว่า หมู่บ้านท่าเนียบจนถึงปัจจุบัน เมื่อพญาเมืองและ

บริวารได้เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านจึงมีการพบปะติดต่อกันกับคนในท้องถิ่นทั้งที่นับถือพุทธศาสนาและศาสนาอิสลาม ดังนั้นพญาเมืองจึงจัดหาคนที่เป็นล่ามมาใช้ในการติดต่อสื่อสารกัน โดยนำชาวไทยที่นับถือพระพุทธศานามาจากเกาะหมาก รัฐปีนัง ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ทั้งภาษาไทยและภาษาท้องถิ่นดีมาก พญาเมืองจึงจัดให้เป็นล่ามประจำท้องถิ่น โดยจัดที่พักอาศัยให้อยู่ถาวรทางด้านทิศตะวันออกของโรงเรียนบ้านเหนือ ซึ่งต่อมากลายเป็นหมู่บ้านชื่อ “บ้านลำพะยา” นั่นเอง

เมื่อพญาเมืองจัดสร้างที่อยู่อาศัยให้ล่ามเรียบร้อยแล้ว ก็มีผู้ติดตามล่ามเข้ามาอาศัยจำนวนมากขึ้น ดังนั้น ล่ามพญาจึงคิดสร้างวัดขึ้นที่โรงเรียนบ้านเหนือ โดยตั้งชื่อว่า “วัดล่ามพญา” โดยมีเจ้าอาวาสหลายรูปปกครองสืบทอดกันมา

๕. วัดลำพะยา ในระยะแรกสร้างเป็นสำนักสงฆ์ โดยหัวหน้าหมู่บ้าน ชื่อ นายอิน นายไชย และนายเพชรแก้ว ได้พิจารณาว่าหมู่บ้านเดิมมีคนอยู่มากมายและมีการขยายที่ดินออกไปมากขึ้น จึงได้ร่วมกันสร้างสำนักสงฆ์ขึ้นภายนอกหมู่บ้าน เรียกว่า “สำนักสงฆ์บ้านป่ากัน” เพราะตั้งในสถานที่มีป่าไม้มาก ต่อมามีคนเข้ามาอาศัยและทำไร่ข้าว ปลูกพืชผักมากขึ้น ผู้นำหมู่บ้านเห็นว่าในอนาคตวัดและหมู่บ้านแห่งนี้จะเป็นศูนย์กลางของชุมชน ในระยะแรกจึงได้นิมนต์พระภิกษุจากวัดล่ามพญามาจำพรรษาที่สำนักสงฆ์ เมื่อพระภิกษุและชาวบ้านได้ร่วมกันพัฒนาสำนักสงฆ์ให้มีความเจริญขึ้น ในกาลต่อมาก็ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเป็นวัดที่สมบูรณ์แบบชื่อว่า “วัดลำพญา” และมีเจ้าอาวาสปกครองสืบทอดกันมาจนกระทั่งถึงเจ้าอาวาสรูปที่ ๗ คือ พระสิริสารโสภณ ได้ปรึกษาหารือกับชาวบ้านเกี่ยวกับการเปลี่ยนชื่อวัดเพราะเห็นว่าชื่อ “ลำพญา” ไม่เหมาะสมกับภาษาไทย จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น “ลำพะยา” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

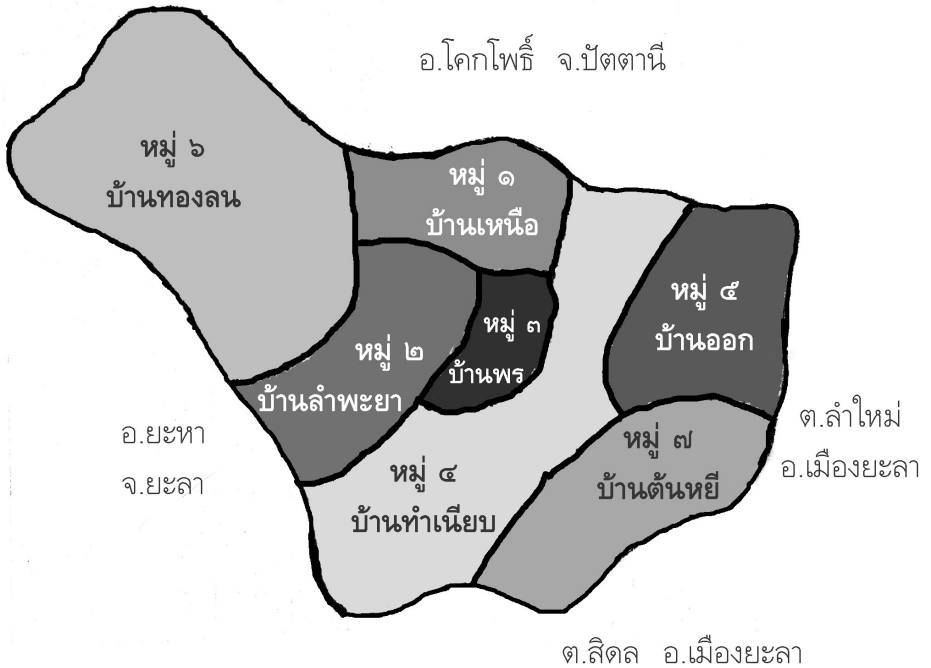
แผนที่แสดงอาณาเขตตำบลลำพะยา

เหนือ

อ.สะบ้าย้อย จ.สงขลา

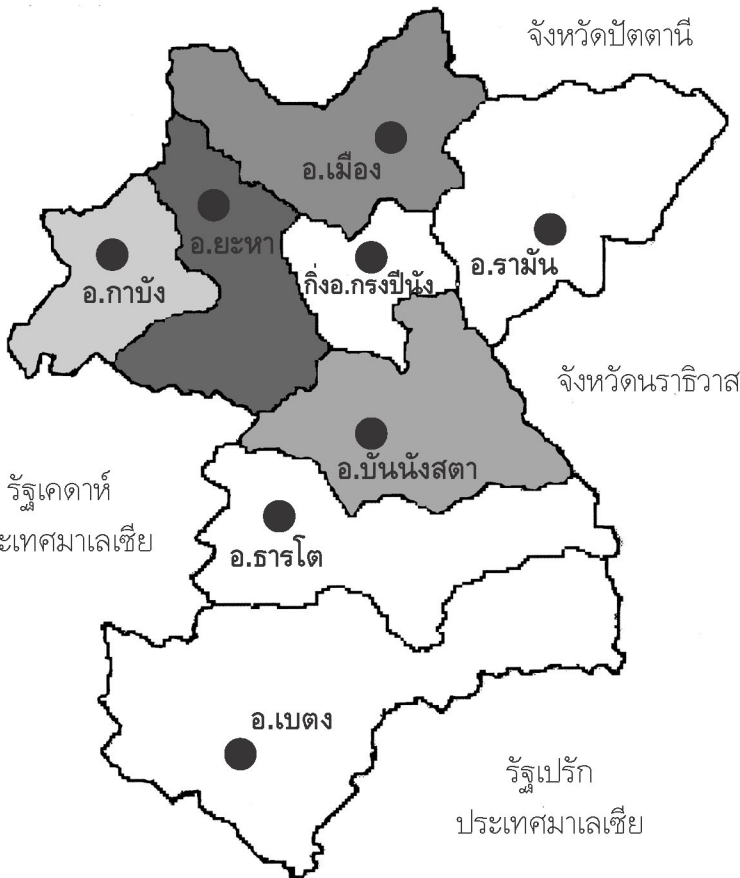
อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี

แผนที่จังหวัดยะลา

อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา

อำเภอยะรัง
จังหวัดปัตตานี

ประวัติวัด

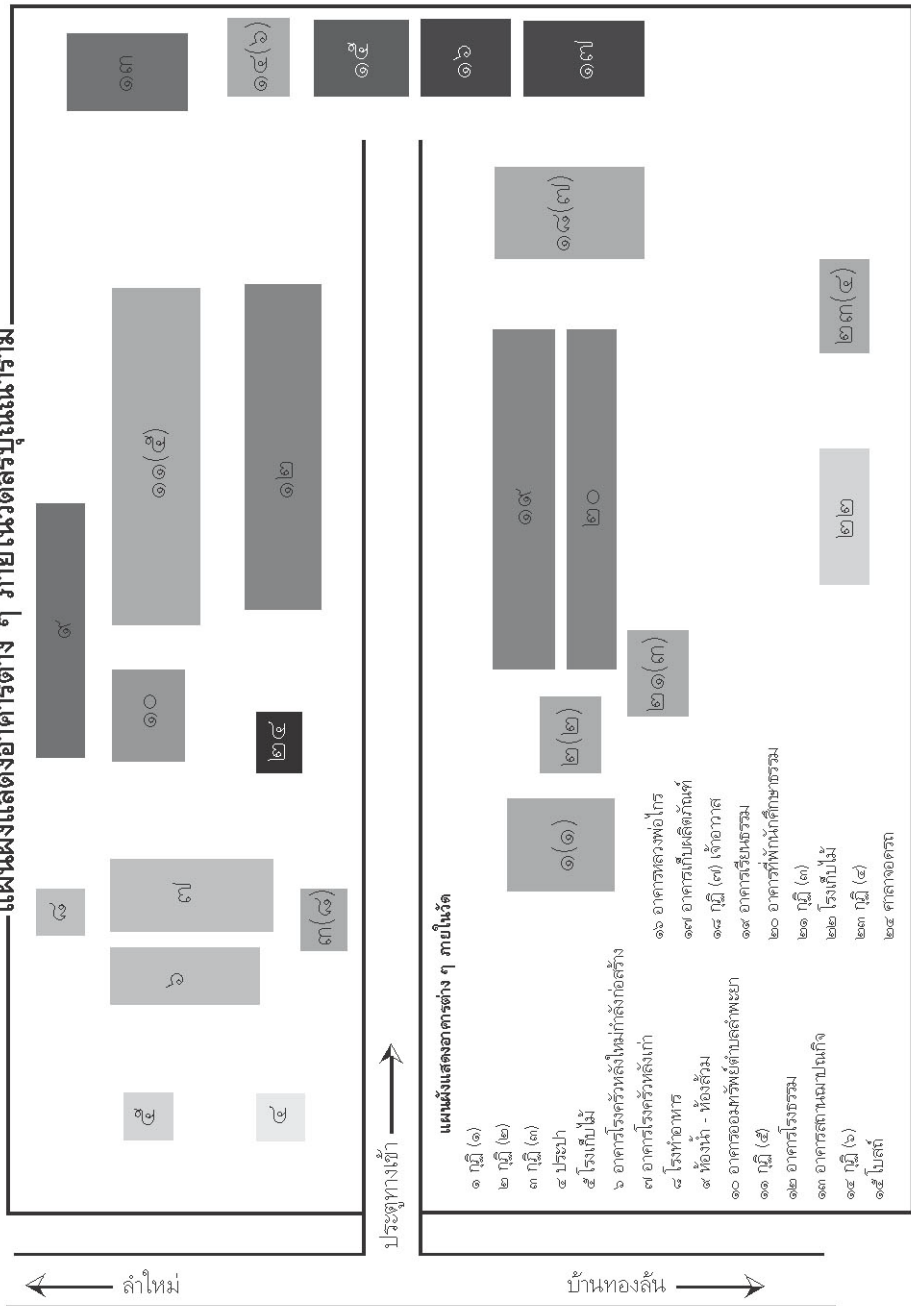
วัดสิริบุญณาราม ตั้งอยู่เลขที่ ๓๓ บ้านลำพะยา หมู่ที่ ๔ ตำบลลำพะยา อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ ๒๗ ไร่ ๑ งาน ๒๑ ตารางวา

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบ อาคารเสนาสนะต่าง ๆ อุโบสถกว้าง ๑๓ เมตร ยาว ๑๗ เมตร สร้าง พ.ศ. ๒๔๗๗ โครงสร้างก่ออิฐถือปูน ศาลาการเปรียญหลังเก่า สร้าง พ.ศ. ๒๔๗๐ โครงสร้างไม้ ศาลาการเปรียญหลังใหม่กว้าง ๑๗ เมตร ยาว ๒๘ เมตร สร้าง พ.ศ. ๒๕๐๐ โครงสร้างก่ออิฐถือปูน หอฉันสร้าง พ.ศ. ๒๔๘๑ โครงสร้างเป็นอาคารไม้ กุฏิสงฆ์จำนวน ๖ หลัง โครงสร้างเป็นอาคารไม้ ๒ หลัง ครึ่งตึกครึ่งไม้ ๓ หลัง และตึก ๑ หลัง นอกจากนี้ ยังมีศาลาพักร้อน สร้าง พ.ศ. ๒๕๐๐ หอระฆังกว้าง ๓ เมตร สูง ๑๒ เมตร โครงสร้างก่ออิฐถือปูน มณฑปสร้าง พ.ศ. ๒๕๐๔ พิพิธภัณฑ์กว้าง ๗ เมตร ยาว ๑๓ เมตร โครงสร้างก่ออิฐถือปูน และห้องสมุดกว้าง ๔ เมตร ยาว ๒๐ เมตร สร้าง พ.ศ. ๒๕๑๖ โครงสร้างไม้ สำหรับบูชาพระพุทธรูปหลวงปู่ทวด สมภารท่านเจ้าไกรประดิษฐานที่มณฑป

วัดสิริบุญณาราม เดิมเรียกกันว่า “วัดลำพะยา” สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๕ ต่อมา พ.ศ. ๒๔๖๘ พระสิริสารโสภณ เจ้าอาวาสรูปที่ ๗ ได้พัฒนาวัดและปลูกสร้างเสนาสนะถาวรต่าง ๆ ขึ้นในวัด จนเป็นหลักฐานมั่นคง จึงได้เปลี่ยนนามเป็น “วัดสิริบุญณาราม”

ในด้านการศึกษา วัดสิริบุญณารามเปิดสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี โดยได้สร้างอาคารเรียนขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ นอกจากนี้ ยังสนับสนุนการศึกษาของเยาวชนโดยอนุญาตให้โรงเรียนวัดลำพะยา

แผนผังแสดงอาคารต่าง ๆ ภายในวัดสิริบุญนาราม

(มิ่ง-ชูชาติ ขวัญราษฎร์นารี) ตั้งอยู่ที่ดินของวัดอีกด้วย

วัดสิริบุญณารามนับตั้งแต่เริ่มสร้างวัดจนถึงปัจจุบันมีเจ้าอาวาส
จำนวน ๘ รูป ดังนี้

รูปที่ ๑ พระแดง จันทสโร

รูปที่ ๒ พระเพชรแก้ว

รูปที่ ๓ พระครูพิพัฒน์สมณกิจ

รูปที่ ๔ พระแก้ว อริโย

รูปที่ ๕ พระเพชรแก้ว ชมมสโม

รูปที่ ๖ พระอ่อนแก้ว โชติกโร

รูปที่ ๗ พระสิริสารโสภณ

รูปที่ ๘ พระไพศาลคุณากร

ประวัติเจ้าอาวาส

พระไพศาลคุณากร (สิงห์ เตชวโร) เป็นเจ้าอาวาสรูปที่ ๘ ของ
วัดสิริบุญณาราม อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เกิดเมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม
พ.ศ. ๒๔๗๓ ตรงกับวันเสาร์ ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๖ ปีมะเมีย ณ บ้าน
ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา บิดาชื่อนายสีพูน ลายเจียร
มารดาชื่อนางชี ลายเจียร

ชีวิตในวัยเด็ก เป็นนักเรียนโรงเรียนลำพะยา (มิ่ง-ชูชาติ ขวัญ
ราษฎร์นารี) สอบไล่ได้ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๔

ชีวิตในวัยหนุ่ม ได้บรรพชาและอุปสมบท เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม
พ.ศ. ๒๔๙๓ ณ วัดสิริบุญณาราม ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัด
ยะลา โดยได้รับความเมตตาจาก พระครูสิริคุณากร วัดสิริบุญณาราม

ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูสุนทรธรรมคณี เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และพระแสง พิมพ์สิริ เป็นพระอนุสาวนาจารย์

หลังจากที่พระไพศาลคุณากรอุปสมบทในบวรพระพุทธศาสนาแล้ว ได้ตั้งใจศึกษาพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด ในปลายปี พ.ศ. ๒๔๙๓ นี้เองก็สามารถสอบไล่ได้นักธรรมชั้นตรี สำนักเรียนวัดยะหาประชาราม อำเภอยะหา คณะจังหวัดยะลา และในปีต่อมาก็สามารถสอบไล่ได้นักธรรมชั้นโท สำนักเรียนวัดยะหาประชาราม คณะจังหวัดยะลาเช่นเดียวกัน

นอกจากการศึกษาพระธรรมวินัยตามหน้าที่ของพระภิกษุแล้ว พระไพศาลคุณากรยังได้แสวงหาความรู้เพิ่มเติมโดยเข้ารับการศึกษาบรมจากโรงเรียนพระสังฆาธิการส่วนกลาง รุ่นที่ ๔ ณ วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๗ และจบหลักสูตรสาธิตสุขชั้นมูลฐาน และแพทย์แผนโบราณ ณ วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร ในปีเดียวกัน

ด้วยความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน และมีวิสัยทัศน์ในการทำงานที่กว้างไกล พระไพศาลคุณากรจึงได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งด้านการปกครอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๖ จนถึงปัจจุบัน ดังนี้

พ.ศ. ๒๔๙๖ - ๒๕๐๖	เป็นเจ้าอาวาสวัดวงกตบรรพต ตำบลตาชี อำเภอยะหา จังหวัดยะลา
พ.ศ. ๒๕๐๖	รักษาการเจ้าอาวาสวัดบालะ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา
พ.ศ. ๒๕๐๗ - ๒๕๐๘	เจ้าอาวาสวัดยะหาประชาราม อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

พ.ศ. ๒๕๐๙ - ปัจจุบัน เจ้าอาวาสวัดสิริบุญณาราม
อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ด้วยผลงานที่พระไพศาลคุณากรได้ดำเนินงานตามภารกิจทั้ง ๖ ด้านอย่างต่อเนื่องและเป็นประโยชน์ต่อการพระพุทธศาสนา การศึกษา และการสาธารณประโยชน์มากมาย จึงทำให้ได้รับรางวัลจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ดังนี้

- พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้รับพระราชทานกิตติบัตรจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในฐานะผู้มี อุปการะคุณอย่างยิ่งต่อกิจการ ห้องสมุดของประเทศไทย
- พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้รับโล่เกียรติยศจาก ปลัดกระทรวงสาธารณสุข
- พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้รับพระราชทานสมนาครรรมจักร จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในสัปดาห์ ส่งเสริมพระพุทธศาสนา สาขาสงเคราะห์ประชาชน
- พ.ศ. ๒๕๓๘ ได้รับโล่วัดพัฒนาตัวอย่างดีเด่น จากสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ด้วยผลงานที่ปรากฏและวัตรปฏิบัติอันงดงามยิ่งของพระไพศาล
คุณากร จึงทำให้ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ ตามลำดับ ดังนี้

พ.ศ. ๒๕๑๔

ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็น
พระครูสัญญาบัตรที่
พระครูสาทรธรรมพิเนต

พ.ศ. ๒๕๒๓

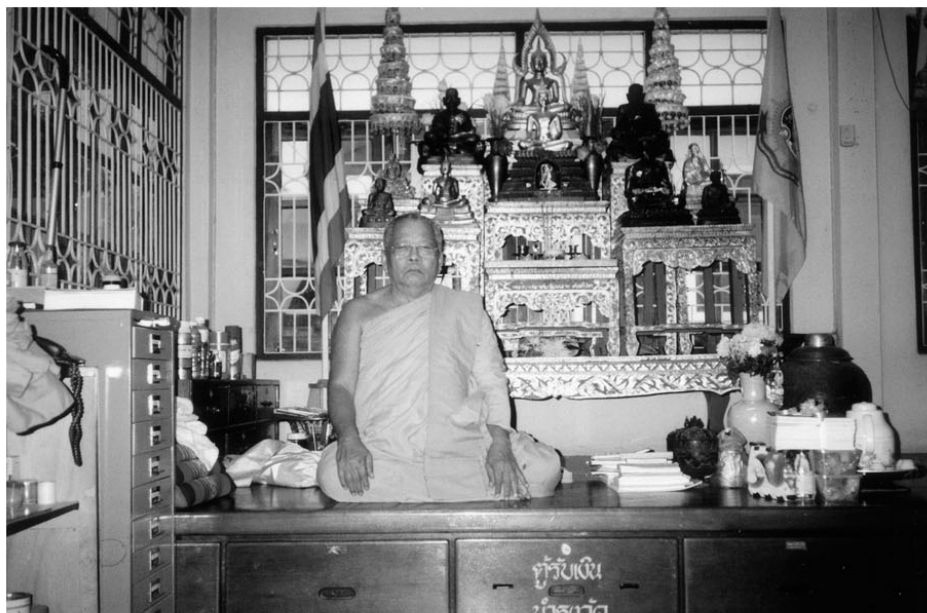
ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์
จากพระครูสัญญาบัตรชั้นโท
ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอยะหา-
บันนังสตา เป็นชั้นเอก
ในราชทินนามเดิม

พ.ศ. ๒๕๓๕

ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์
จากพระครูสัญญาบัตรชั้นเอก
ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอยะหา-
บันนังสตา เป็นชั้นพิเศษ ใน
ราชทินนามเดิม

พ.ศ. ๒๕๔๖

ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์
เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่
พระไพศาลคุณากร

พระไพศาลคุณากร
เจ้าอาวาสวัดสิริบุญนาราม อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

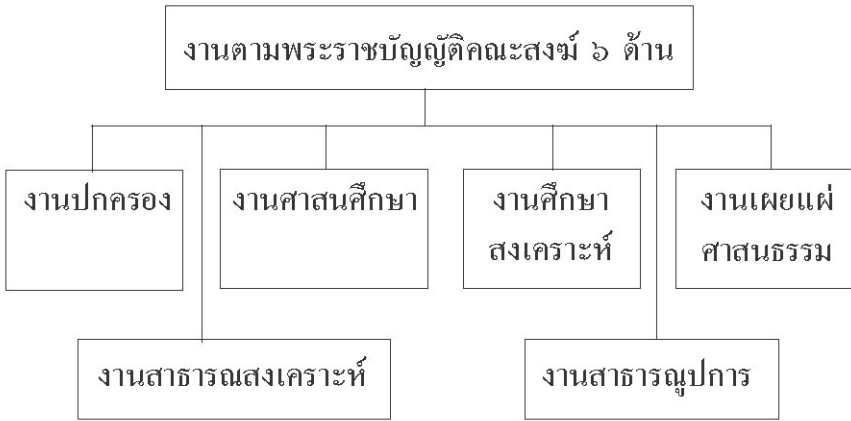
บทที่ ๒

การดำเนินงาน ตามภารกิจศาสนา ๖ ด้าน

การปฏิบัติตามภารกิจ ๖ ด้านของวัด ถือเป็นภารกิจสำคัญที่จะ นำวัดไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมของชุมชนได้ แต่การ ดำเนินงานในการพัฒนาวัดบางวัดก็สามารถปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จด้วยดี บางวัดอาจจะดำเนินงานได้ผลดีเฉพาะบางด้าน ทั้งนี้ อาจขึ้นอยู่กับปัจจัย หลายประการที่มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนให้การปฏิบัติภารกิจนั้น ๆ ของวัดสำเร็จด้วยดี

วัดสิริบุญธรรม อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เป็นวัดหนึ่งใน หลาย ๆ วัดที่สามารถปฏิบัติภารกิจได้ผลดี ประสบความสำเร็จมีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับของสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งที่เป็นพุทธ ศาสนิกชน และอิสลามิกชนในจังหวัดยะลาและจังหวัดใกล้เคียง ความ ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจดังกล่าวเกิดขึ้นได้ บุคคลสำคัญที่มีส่วนผลักดัน ในการดำเนินงานของวัด ได้แก่ พระไพศาลคุณากร ซึ่งเป็นเจ้าอาวาส ที่ปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ด้วยความวิริยะอุตสาหะ โดยมุ่งเน้นให้พระภิกษุสามเณรในวัดและประชาชนในชุมชนได้รับการศึกษา และมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ดังนี้

จากแผนผังรูปแบบการดำเนินงานตามภารกิจ ๖ ด้านตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่วัดจะต้องปฏิบัติและดำเนินงานให้เรียบร้อย ประกอบด้วย

๑. งานปกครอง หมายถึง ภารกิจที่เจ้าอาวาสดำเนินการสอดส่องดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดหรือในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง กฎมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

๒. งานศาสนศึกษา หมายถึง ภารกิจวัดในการจัดการศึกษา พระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งแผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่ส่งเสริมพระภิกษุสามเณรศึกษา

พระปริยัติธรรมทุก ๆ วิธี ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น การมอบทุน การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรที่สอบไล่ได้ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา พระปริยัติธรรม เป็นต้น

๓. งานการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง ภารกิจวัดในการดำเนินการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการจัดการศึกษา ในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด การมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษา

๔. งานเผยแผ่ศาสนาธรรม หมายถึง การประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับทราบในทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมและน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การบรรยายธรรมและการสนทนาธรรม ทั้งในวัดและนอกวัด และทางสถานีวิทยุกระจายเสียง รวมทั้งการเผยแผ่ด้วยสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ หรือวีดิทัศน์ เป็นต้น

๕. งานสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุ ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น การใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศลเกี่ยวกับการเกิด เจ็บ ตาย การช่วยเหลือและการสงเคราะห์ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน การจัดฝึกอบรมอาชีพต่าง ๆ แก่ประชาชน การจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์และการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ

๖. งานสาธารณูปการ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัดด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณะปฏิสังขรณ์เสนาสนะและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ภายในวัด เพื่อให้มีสภาพเรียบร้อยและมั่นคงแข็งแรง

สามารถใช้สอยได้ตลอดไป

ดังได้กล่าวในเบื้องต้นแล้วว่า พระไพศาลคุณากรได้ปฏิบัติภารกิจ ๖ ด้านครบถ้วนและประสบผลสำเร็จด้วยดี ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

๑. งานปกครอง

งานการปกครองเป็นภารกิจหนึ่งที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ กำหนดให้วัดทุกวัดต้องปฏิบัติให้เรียบร้อย โดยเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการสอดส่อง ดูแลรักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดหรือในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ และข้อบังคับต่าง ๆ ซึ่งพระไพศาลคุณากร ก็ได้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด จึงทำให้เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์ ได้รับความไว้วางใจแต่งตั้งให้เป็นพระสังฆาธิการปกครองวัดต่าง ๆ ตามลำดับ ดังนี้

พ.ศ. ๒๔๙๖- ๒๕๐๖	เจ้าอาวาสวัดวงกตบรรพต ตำบลทาศี อำเภอยะหา จังหวัดยะลา
พ.ศ. ๒๕๐๖	รักษาการเจ้าอาวาสวัดบालะ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา
พ.ศ. ๒๕๐๗-๒๕๐๘	เจ้าอาวาสวัดยะหาประชาราม อำเภอยะหา จังหวัดยะลา
พ.ศ. ๒๕๐๙-ปัจจุบัน	เจ้าอาวาสวัดสิริบุญณาราม อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

นอกจากได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสแล้ว พระไพศาลคุณากรยังได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะอำเภอยะหา ตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นต้นมา ซึ่งในกาลต่อมาก็ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะอำเภอยะหา-บันนังสตา-กาบัง โดยมีหน้าที่ในการปกครอง ดูแลพระภิกษุสามเณร ในเขตอำเภอยะหา อำเภอบันนังสตา และอำเภอกาบัง จังหวัดยะลา และได้รับการแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๒๓ สืบเนื่องมาจนปัจจุบัน

พระไพศาลคุณากร เป็นเจ้าอาวาสที่มีความเคร่งครัดในระเบียบวินัยเป็นอย่างยิ่ง จึงได้ออกระเบียบในการปกครองวัด ดังนี้

๑. มีการสวดปาฏิโมกข์ทุกวันอุโบสถ
๒. พระภิกษุสามเณรต้องเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี
๓. พระภิกษุสามเณรต้องรักษาความสะอาดเสนาสนะ อาคารสถานที่ บริเวณวัดให้สะอาดอยู่เป็นประจำ
๔. พระภิกษุสามเณรไปธุระนอกวัดต้องบอกเจ้าอาวาสหรือรองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสทุกครั้ง
๕. พระภิกษุสามเณรต้องทำวัตรสวดมนต์เป็นประจำทุกวัน (ยกเว้นอาพาธ)
๖. พระภิกษุสามเณรเมื่อออกจากกุฏิต้องนุ่งห่มให้เรียบร้อย (ยกเว้นทำงาน)

นอกจากนี้ยังได้กำหนดกติกาสำหรับบรรพชิตและคฤหัสถ์ ดังนี้

๑. ห้ามเล่นการพนันทุกชนิดภายในบริเวณวัด
๒. ห้ามเสพของเสพติดภายในบริเวณวัด
๓. เมื่อนำของสงฆ์ใช้สอยเสร็จแล้วต้องเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย

๔. ห้ามจัดกิจกรรมที่ขัดต่อศีลธรรมและกฎหมายบ้านเมือง
นอกจากภารกิจการปกครองภายในวัดสิริบุญณารามแล้ว พระ
ไพศาลคุณากรยังได้ปฏิบัติภารกิจในฐานะที่เป็นเจ้าคณะอำเภอยะหา-
บันนังสตา-กาบัง ด้วยความเรียบร้อย โดยมีวัดที่อยู่ในเขตปกครองจำนวน
๘ วัด คือ

๑. วัดยะหาประชาราม	อำเภอยะหา
๒. วัดวงกตบรรพต	อำเภอยะหา
๓. วัดเนรัญชรवास	อำเภอบันนังสตา
๔. วัดเจริญธรรม	อำเภอบันนังสตา
๕. วัดถ้ำทะลุ	อำเภอบันนังสตา
๖. วัดจินดาพลาราม	อำเภอบันนังสตา
๗. วัดเขาน้ำตก	อำเภอบันนังสตา
๘. วัดบालะ	อำเภอกาบัง

และยังมีที่พักสงฆ์ที่อยู่ในความดูแลอีก ๕ แห่ง ซึ่งทั้งหมดอยู่ใน
เขตปกครองอำเภอบันนังสตา พระไพศาลคุณากรได้ดำเนินการกำกับดูแล
วัดที่อยู่ในความรับผิดชอบให้ปฏิบัติภารกิจ ๖ ด้านตามพระราชบัญญัติ
คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕
อย่างสม่ำเสมอ อาทิ

๑. เป็นประธานดำเนินการสอบธรรมสนามหลวงในเขต
ปกครอง

๒. เป็นหัวหน้าพระธรรมทูตในเขตปกครองและส่งคณะ
พระธรรมทูตออกปฏิบัติงานเป็นประจำทุกปี ระหว่างเดือนมิถุนายน-
เดือนกันยายน

๓. ส่งพระภิกษุไปแสดงธรรมแก่ประชาชนตามวัดและที่พักร้าง

ต่าง ๆ ในเขตปกครองในวันฉัตรมงคลและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๔. แนะนำประชาชนลด ละ เลิก อบายมุขและสร้างความสมานฉันท์ในกลุ่มชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม พยายามหลีกเลี่ยงปัญหาทางศาสนา สร้างความสามัคคีในหมู่คณะและประชาชน

ฯลฯ

๒. งานศาสนศึกษา

พระไพศาลคุณากร ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าสำนักศาสนศึกษา วัดสิริบุญณาราม เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐ และได้เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมประจำสำนักศาสนศึกษาวัดสิริบุญณารามจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้แล้วยังเป็นกรรมการสอบธรรมสนามหลวงและเป็นประธานดำเนินการสอบธรรมสนามหลวง ณ สนามสอบวัดสิริบุญณาราม ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ เป็นต้นมา โดยมีนักเรียนนักธรรมและธรรมศึกษาในเขตปกครอง คณะสงฆ์อำเภอยะหา-บันนังสตา-กาบัง เข้าสอบร่วมกับนักเรียนจากสำนักศาสนศึกษาวัดสิริบุญณารามอย่างต่อเนื่องทุกปี

ด้วยความเป็นพระสังฆาธิการที่เอาใจใส่ต่อการศึกษาของพระภิกษุสามเณรเป็นอย่างยิ่ง จึงได้สร้างอาคาร ๒ ชั้นขึ้นหลังหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี แต่เนื่องจากมีพระภิกษุจำพรรษาจำนวนน้อยมากและส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุที่มีอายุมากแล้ว เมื่อไม่มีนักเรียนเพียงพอจึงไม่สามารถเปิดเป็นโรงเรียนได้ ดังนั้นเพื่อใช้อาคารดังกล่าวให้เกิดประโยชน์จึงจัดให้พระภิกษุสามเณรที่บวชชั่วคราวและจำพรรษาอยู่ที่วัดสิริบุญณารามพักอาศัย

เมื่อไม่สามารถเปิดโรงเรียนสอนพระปริยัติธรรมภายในวัดได้

ด้วยความมุ่งมั่นของพระไพศาลคุณากรที่จะส่งเสริมการศึกษา จึงให้พระภิกษุสามเณรของวัดไปเรียนแผนกธรรม-บาลีในระดับสูงที่สำนักเรียนวัดอื่น ๆ เช่น วัดพุทธภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และวัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี เป็นต้น

การส่งเสริมการศึกษาของพระไพศาลคุณากร นอกจากจะส่งบุคลากรของวัดไปศึกษายังสำนักเรียนอื่น ๆ แล้ว ยังได้จัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนให้กับครู อาจารย์และนักเรียน อำนวยความสะดวกด้วยปัจจัยสี่ มอบทุนการศึกษาให้แก่ผู้สอบไล่ได้เพื่อเป็นกำลังใจ ส่งไปศึกษาต่อระดับสูงขึ้นเมื่อสามารถสอบเป็นมหาเปรียญได้แล้ว และจัดบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเพื่อแสวงหาสามเณรมาเรียนแผนกธรรม-บาลีต่อไป

๓. งานการศึกษาสงเคราะห์

เนื่องจากพระไพศาลคุณากร เป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการสนับสนุนการศึกษามาโดยตลอด ไม่เฉพาะการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรเท่านั้น หากยังให้ความเมตตาแก่เยาวชนที่ด้อยโอกาสอีกด้วย จึงได้จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๑ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสงเคราะห์นักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในอุปถัมภ์ของวัดสิริบุญณาราม จำนวน ๓๘๐,๐๐๐ บาท และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ และ ๒๕๔๒ ได้เพิ่มทุนสงเคราะห์อีกจำนวน ๑๐,๒๑๒.๕๐ บาท และ ๑๓,๐๓๑.๘๗ บาท ตามลำดับ

ด้วยความมีเมตตาต่อเด็กและเยาวชนที่เรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองและส่งเสริมการศึกษาอย่างต่อเนื่อง พระไพศาลคุณากรจึงได้สละทรัพย์สินส่วนตัวมอบทุนการศึกษา

แก่นักเรียนโรงเรียนวัดลำพะยา โรงเรียนในเขตตำบลลำพะยา และโรงเรียนในเขตอำเภอที่ท่านเป็นเจ้าของคณะอำเภอทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาปีละหลายสิบล้าน เป็นเงินปีละหลายหมื่นบาทนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ จนถึงปัจจุบันรวมเป็นเงินมากกว่าแสนบาท

สำหรับการให้ทุนแก่นักเรียนโรงเรียนบันนังสตาวิทยา อำเภอบันนังสตา ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา (ม.๑-๖) โดยเปิดสอนธรรมศึกษาชั้นตรี โท และเอก ปัจจุบันนี้มีนักเรียนที่จบธรรมศึกษาชั้นเอกไปแล้ว ๒ รุ่น โรงเรียนจะคัดเลือกนักเรียนที่เรียนธรรมศึกษา ที่มีผลการเรียนดี แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อรับทุนของพระไพศาลคุณากรในวันปิดภาคเรียนธรรมศึกษา ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี

ในส่วนของโรงเรียนที่ตำบลตานั้น พระไพศาลคุณากรก็ได้ให้ความอุปถัมภ์มาอย่างต่อเนื่อง โดยตั้งมูลนิธิปูเจ้าแสงขึ้นที่วัดวงกตบรรพต เพื่อเก็บดอกผลเป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เงินของมูลนิธิส่วนหนึ่งได้จากเจ้าภาพงานศพบริจาคให้ศพละ ๕๐๐ บาท หรือมากกว่านั้นตามกำลังศรัทธา และจากการบริจาคของบุคคลภายนอกที่มีจิตศรัทธาด้วย

นอกจากสละทรัพย์ส่วนตัวเพื่อมอบทุนการศึกษาแล้ว ยังได้ให้ความอนุเคราะห์โรงเรียนด้านในอื่น ๆ อีก เช่น จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การศึกษาคือเครื่องรับโทรทัศน์สีขนาด ๒๑ นิ้ว และวิดีโอจำนวน ๑ ชุด เพื่อใช้ในการสอนศีลธรรมและกิจกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ให้โรงเรียนยะหาศิรยานุกูล อำเภอยะหา จังหวัดยะลา เป็นเงินจำนวน ๑๕,๐๐๐ บาท สนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนวัดลำพะยา (มิ่ง-ชูชาติ ขวัญราษฎร์นารี) ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณวัด โดยอนุญาตให้ใช้ศาลาการเปรียญของวัดเป็นสถานที่จัดกิจกรรมเนื่องในวันไหว้ครู และให้พระภิกษุในวัด

อบรมศีลธรรมแก่นักเรียนเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้ยังร่วมกับโรงเรียนจัดกิจกรรมวันเด็กและเลี้ยงอาหารกลางวัน ปีละ ๕,๐๐๐ บาท โดยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๗ จนถึงปัจจุบัน

โดยที่ พระไพศาลคุณากรเป็นผู้ที่เล็งเห็นประโยชน์ของการให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน ดังนั้นจึงได้สร้างศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดเพื่อเป็นสถานที่อบรมและเลี้ยงดูเด็กในระดับปฐมวัย และสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์เพื่อจัดแสดงพระพุทธรูป และวัตถุโบราณต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนและเยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชน นับได้ว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับชุมชนแห่งหนึ่ง นอกจากนี้ยังได้สร้างห้องสมุดประชาชนขึ้นในบริเวณวัดเพื่อให้เป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูลของชุมชนและเป็นศูนย์การเรียนของการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับชาวบ้านที่ต้องการจะมีความรู้เพิ่มเติมหรือฝึกวิชาชีพ

สำหรับการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด พระไพศาลคุณากร พิจารณาเห็นว่า อาคารโรงเรียนมหาธรรมวิทยาซึ่งเดิมใช้เป็นที่เรียนพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสามเณร แต่ในระยะหลังไม่ได้ใช้เนื่องจากอาคารชำรุดทรุดโทรมมาก จึงได้บูรณะอาคารโรงเรียนมหาธรรมวิทยาแล้วเปิดเป็นศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดเพื่อให้เด็กในเขตตำบลลำพะยาได้มีที่เรียนหนังสือในระดับปฐมวัย ในระยะแรกมีเด็กนักเรียนจำนวนมาก สามารถดำเนินงานได้ด้วยดี โดยวัดได้จ้างคนในชุมชนมาเป็นครูพี่เลี้ยงประจำศูนย์ และวัดรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจ้างครู ค่าอุปกรณ์การเรียน อาหารกลางวันและอื่น ๆ ที่จำเป็นทั้งหมด แต่ในระยะ ๕ ปีซ้อนหลังจำนวนนักเรียนลดลงมากเนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่นิยมส่งบุตรหลานไปเรียนในตัวจังหวัดยะลามากขึ้น เพราะเห็นว่าโรงเรียนมีความทันสมัยและมีอุปกรณ์การเรียนมากกว่าศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ของวัด

ในที่สุดวัดจึงจำเป็นต้องยุบศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในช่วง ๔ ปีที่ผ่านมา แต่ด้วยความหวังว่าในอนาคตจะสามารถเปิดรับนักเรียนได้อีก ดังนั้น พระไพศาลคุณากร จึงยังคงเก็บรักษาอาคารและอุปกรณ์การศึกษาไว้อย่างดี

นอกจากการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาของเยาวชนในภาคปกติแล้ว ยังได้สนับสนุนให้มีการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนในเขตการปกครองอีกด้วย โดยจัดให้นักเรียนเข้าสอบรวมกันที่สำนักศาสนศึกษา วัดสิริบุญณารามเป็นประจำทุกปี ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษานั้น จากสถิติย้อนหลัง ๕ ปี ทำให้ทราบว่ามึนักเรียนสอบธรรมศึกษาตรี โท และเอก ได้จำนวนมากทุกปี

๔. งานเผยแผ่ศาสนาธรรม

ด้วยความที่พระไพศาลคุณากร เป็นผู้ที่มีจิตใจโอบอ้อมอารี และมีเมตตาต่อคนทั่วไปโดยไม่เลือกว่าเป็นคนในชุมชนหรือนอกชุมชน ท่านจึงเป็นที่รักใคร่นับถือของพุทธศาสนิกชนและอิสลามิกชนที่อยู่ในชุมชน

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระธรรมทูตจังหวัดยะลา พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นหัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอยะหา-บันนังสตา-กาบัง ในด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมนั้น พระไพศาลคุณากร ได้ดำเนินการอบรมและจัดกิจกรรมเผยแผ่ ดังนี้

๑. เป็นวิทยากรอบรมศีลธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนวัดลำพะยา และโรงเรียนลำพะยา-ประชานุเคราะห์ (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนคณะราษฎรบำรุง ๓)

๒. เป็นวิทยากรบรรยายธรรมแก่คนชรา ณ บ้านทักษิณคุณัย
คนชรา จังหวัดยะลา

๓. อบรมศีลธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนวัดลำพะยาทุกวัน
สัปดาห์

๔. ประชุมฟังปาฏิโมกข์ทุกวันอุโบสถและอบรมสามเณรเพื่อ
รับศีลใหม่

๕. แสดงพระธรรมเทศนาทุกวันซั่มมัสสวนะ มีผู้มาฟังธรรม
ประมาณ ๒๐-๕๐ คน

๖. ออกปฏิบัติงานพระธรรมทูตร่วมกับพระธรรมทูตทุกปี
ระหว่างเดือนมิถุนายน-กันยายน

๗. จัดบรรพชาอุปสมบทพระภิกษุสามเณรเพื่อถวายเป็นพระ
ราชกุศลเนื่องในโอกาสต่าง ๆ และจัดต่อเนื่องมาโดยตลอด

ทุกครั้งที่ส่งพระธรรมทูตออกไปปฏิบัติงานในท้องถื่นทุรกันดาร
พระครูสาทรธรรมพิเนตก็จะมอบน้ำมันว่านที่ผลิตในวัดสิริบุญณารามให้
พระธรรมทูตไปมอบให้ชาวบ้านเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยอยู่เสมอ

ด้วยความเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระไพศาลคุณากรใน
ด้านการเผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน ส่งผลให้ประชาชนในชุมชนลำพะยา
และชุมชนใกล้เคียง มีหลักธรรมยึดเหนี่ยวและดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบมา
โดยตลอด

๕. งานสาธารณสงเคราะห์

นับตั้งแต่ พระสิริสารโสภณ เจ้าอาวาสวัดสิริบุญณาราม
รูปที่ ๗ ได้อนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนวัดลำพะยาในที่ดินของวัด และได้ให้

การสนับสนุน ส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนอย่างต่อเนื่อง เมื่อพระไพศาลคุณากรได้เป็นเจ้าของอวาสก็ได้ให้ความอุปถัมภ์โรงเรียนมาโดยตลอด เช่นเดียวกับพระสิริสารโสภณ จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ พระไพศาลคุณากรจึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้อุปการะโรงเรียนวัดลำพะยาสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาแล้ว พระไพศาลคุณากรยังได้จัดสร้างศาลาบำเพ็ญกุศลศพและฌาปนสถานเพื่อใช้ในการบำเพ็ญกุศลและฌาปนกิจศพชาวบ้านในชุมชน โดยการจัดงานฌาปนกิจศพ เจ้าภาพจะต้องบริจาคเงินให้วัด จำนวน ๑,๐๐๐ บาท เพื่อสมทบทุนมูลนิธิหลวงพ่อมิ่ง (อดีตเจ้าอวาสวัดสิริบุญนามาราม) ซึ่งทางวัดจะนำดอกผลที่ได้แจกเป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียนในเขตอำเภอลำพะยา จำนวน ๔ โรงเรียนเป็นประจำทุกวันที่ ๒๕ กรกฎาคมของทุกปี

นอกจากนี้ ยังได้บริจาคเงินให้เพื่อการสาธารณกุศลต่าง ๆ อยู่เสมอ เช่น บริจาคเงินให้โรงพยาบาลอำเภอบेतง ให้โรงพยาบาลศูนย์ยะลาเพื่อสมทบทุนซื้อครุภัณฑ์ทางการแพทย์ บริจาคเงินสมทบการก่อสร้างอุโบสถวัดเนรัญชรवास อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา บริจาคเงินสมทบการสร้างสะพานให้วัดจินดาพลาราม อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

ด้วยการเล็งเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ พระไพศาลคุณากร จึงได้ร่วมกับชาวบ้านในเขตตำบลลำพะยาพัฒนาป่าช้าของชุมชนเป็นสถานที่ท่องเที่ยว และจัดกิจกรรมการปลูกต้นไม้เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๕ เป็นประจำทุกปี เรียกว่า **“วันกตัญญู”** ซึ่งทำต่อเนื่องมาหลายสิบปี จนกระทั่งต้นไม้ที่ปลูกในช่วงแรกเจริญเติบโตสามารถตัดมาสร้างเสนาสนะภายในวัดได้

เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนลำพะยาส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม

แหล่งน้ำจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมากที่สุดในการชุมชน ดังนั้นเพื่อให้ชุมชนมีน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคในครัวเรือนและใช้ในการเกษตรได้ตลอดทั้งปีและมีความสะดวกมากขึ้น พระไพศาลคุณากรจึงเป็นบุคคลสำคัญร่วมกับชาวบ้านในการขออนุญาตนำน้ำจากเขื่อนลำพะยามาใช้ในชุมชนจนถึงปัจจุบันนี้ แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการในการบริโภคของชาวบ้านในชุมชน ดังนั้น พระไพศาลคุณากร จึงได้จัดสร้างถังเก็บน้ำ จำนวน ๓ จุดภายในวัดเพื่อนำน้ำจากแหล่งน้ำใต้ดินมาใช้อุปโภคในวัดและบริการให้ชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงใช้ประโยชน์อีกด้วย

ดังได้กล่าวในตอนต้นแล้วว่า ชาวบ้านในชุมชนลำพะยาประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ รายได้หลักมาจากภาคเกษตร ไม่มีรายได้และสวัสดิการที่มั่นคง โดยความคิดริเริ่มของพระไพศาลคุณากร และมหาจันทร อินทร์ไชยมาศ ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านตำบลลำพะยา ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนขึ้น เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ชื่อว่า **“กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลลำพะยา”** และมหาจันทร อินทร์ไชยมาศได้รับเลือกเป็นประธานกลุ่มออมทรัพย์จนถึงปัจจุบัน โดยในระยะแรกใช้อาคารของกรมการพัฒนาชุมชนเป็นที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์ แต่ต่อมามีพระไพศาลคุณากรและชาวบ้านพิจารณาว่า ที่ทำการเดิมอยู่ในที่เปลี่ยวและช่วงนั้นมีปัญหาขบวนการโจรก่อการร้ายมาก จึงได้สร้างอาคาร ๑ หลังในบริเวณวัดชื่อว่า **“อาคารจันทรประชาสามัคคี”** เพื่อใช้เป็นที่ทำการใหม่ของกลุ่มออมทรัพย์ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นต้นมา ชาวบ้านได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการสะสมทรัพย์จึงสมัครเป็นสมาชิกจำนวนมาก มีทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม กลุ่มออมทรัพย์จะเปิดทำการให้สมาชิกฝากเงินและกู้เงินทุกวันที่ ๕ ของทุกเดือน นอกจากให้บริการในเรื่องการฝากเงินและกู้เงินแล้ว ยังมีกองทุนสงเคราะห์ศพสำหรับสมาชิกด้วย

และเงินส่วนหนึ่งจะใช้เพื่อการสาธารณประโยชน์ในชุมชน ปัจจุบันกลุ่มออมทรัพย์มีเงินทุนหมุนเวียนจำนวนมากกว่า ๑๔ ล้านบาท

๖. งานสาธารณูปการ

จากการสัมภาษณ์พระไพศาลคุณากรและผู้ใกล้ชิดกับท่านได้เล่าว่า ในช่วงก่อนที่ท่านจะได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดสิริบุญณารามนั้น ท่านได้ดำเนินการในการสร้างความมั่นคงให้กับพระพุทธรูปศาสนาในพื้นที่จังหวัดยะลาหลายแห่ง อาทิ

ในช่วงที่พระไพศาลคุณากรเป็นเจ้าอาวาสวัดวงศบรพต ตำบลตาชี อำเภอยะหา ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๐๖ ซึ่งในขณะนั้นถือได้ว่าเป็นท้องถิ่นที่ทุรกันดารมาก แต่พระไพศาลคุณากรก็ได้มีความมุ่งมั่นในการสร้างความเจริญให้กับวัด โดยเป็นกำลังสำคัญร่วมกับชาวบ้านในเขตตำบลตาชี พัฒนาบริเวณวัดและสร้างเสนาสนะต่าง ๆ ภายในวัดดังนี้

๑. สร้างกุฏิสำหรับพระภิกษุสามเณร ๑ หลัง
๒. สร้างอาคารสำนักงานผดุงครรภ์ ๑ หลัง
๓. สร้างอาคารโรงเรียนประชาบาลบ้านตาชี ๑ หลัง
๔. ปรับพื้นที่บริเวณวัดให้เรียบ

นอกจากนี้ ท่านได้เป็นผู้นำชาวบ้านในเขตตำบลตาชี อำเภอยะหา ร่วมกันตัดถนนหลายสายในตำบลตาชีเพื่อให้การคมนาคมในชุมชนสะดวกมากขึ้น และเป็นกำลังสำคัญในการจัดหาไฟฟ้าและน้ำประปามาใช้ในเขตตำบลตาชี

ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ซึ่งเกิดปัญหาวิกฤตทางการเมือง ในท้องถิ่น

ตำบลบาละในขณะนั้นยังไม่ได้แยกออกไปตั้งเป็นอำเภอกาบัง ยังอยู่ในเขต การปกครองของอำเภอยะหา ได้มีคหบดี ชื่อ นายพรหมแก้ว กายสิทธิ์ มีจิตศรัทธาถวายที่ดิน จำนวน ๒๐ ไร่ เพื่อสร้างวัดบาละ พระไพศาล คุณากรซึ่งขณะนั้นเป็นเจ้าของอวาสวัดวงกตบรรพต ตำบลตาชี และเป็น เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอยะหาด้วย จึงได้ร่วมกับนายอำเภอยะหาในขณะ นั้น (นายซ้อย แก้วนาบอน) ทหารจากกรป.กลาง และชาวบ้านในเขตตำบล บาละช่วยกันหักร้างถางพงและเริ่มสร้างศาลาเป็นอันดับแรก ในช่วงนี้ยัง เป็นเพียงที่พักสงฆ์เมื่อต้องการทำพิธีทางศาสนาจึงต้องนิมนต์พระภิกษุมา จากวัดอื่น ซึ่งมีความยากลำบากในการเดินทางมาก ด้วยความมีจิตศรัทธา แรงกล้าต่อพระพุทธศาสนาของชาวบ้านในเขตตำบลบาละ ต่อมาก็ได้ร่วม กันสร้างเสนาสนะต่าง ๆ ภายในวัดจนกระทั่งพัฒนามาเป็นวัดบาละในปัจจุบัน ซึ่งพระไพศาลคุณากรก็ยังเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่องใน ฐานะของเจ้าคณะอำเภอกาบังอีกด้วย

หลังจากที่พระไพศาลคุณากรได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอวาส วัดสิริบุญณารามแล้ว ก็ได้เริ่มต้นพัฒนาวัดมาอย่างต่อเนื่อง โดยเป็น ประธานดำเนินการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดสิริบุญณาราม ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน จนกระทั่งได้รับการยกย่องให้เป็นวัด พัฒนาตัวอย่างและวัดพัฒนาตัวอย่างดีเด่นจากกรมการศาสนา ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ และ ๒๕๓๗ ตามลำดับ

สำหรับผลงานการก่อสร้างและปรับปรุงเสนาสนะต่าง ๆ ภายใน วัดปรากฏ ดังนี้

การก่อสร้าง

๑. สร้างหอฉันลักษณะทรงไทยประยุกต์ ขนาดกว้าง ๑๒ เมตร ยาว ๔๒ เมตร

๒. สร้างศาลาบำเพ็ญกุศลศพและเมรุลักษณะทรงไทยประยุกต์ ศาลาบำเพ็ญกุศล ขนาดกว้าง ๑๒ เมตร ยาว ๓๘ เมตร
๓. สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมลักษณะทรงไทย ด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ๒ ชั้น ขนาดกว้าง ๘ เมตร ยาว ๒๘ เมตร จำนวน ๑๐ ห้องเรียน
๔. สร้างกุฏิลักษณะทรงไทย ขนาดกว้าง ๕ เมตร ยาว ๒๘ เมตร จำนวน ๑๐ ห้อง
๕. สร้างห้องน้ำ ห้องส้วม จำนวน ๑๐ ห้อง
๖. สร้างซุ้มประตูหน้าวัดเพื่อเฉลิมพระเกียรติปีกาญจนาภิเษก

การบูรณะปฏิสังขรณ์

๑. บูรณะอุโบสถลักษณะทรงไทย
๒. บูรณะศาลาการเปรียญวัดสิริบุญณาราม
๓. บูรณะอาคารธรรมวิทยา เพื่อใช้เป็นศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัด

การพัฒนาวัด

๑. ปรับพื้นที่บริเวณวัดให้เสมอกัน
๒. ก่อสร้างอาคารตามแผนผังวัด
๓. ปลูกต้นไม้ทั้งไม้ผลและไม้ยืนต้นในพื้นที่ของวัด
๔. จัดทำความสะอาดอาคารสถานที่และบริเวณอยู่เสมอ
๕. จัดระเบียบการใช้อาคารและสถานที่ให้อยู่ในความเรียบร้อยและไม่ขัดกับหลักศีลธรรมและประเพณีอันดีของชาติ

แผนผัง สรุปลการปฏิบัติงานของพระไพศาลคุณากร ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๖ ด้าน

งานตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๖ ด้าน

<p>งานปกครอง</p> <ul style="list-style-type: none"> - เจ้าอาวาสวัดศิริ-ปูลองราม - เจ้าสำนักศาสนศึกษาวัดสิริบุญธรรม - เจ้าคณะอำเภอชะงาย-บ้านนั้งस्ता-กบ่ง - หัวหน้าพระธรรมทูต - ให้มีการสวดปฏิบัติทุกวันอุยฺโส - ให้พระภิกษุสามเณร สวดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็นเป็นประจำทุกวัน - ออกกฎระเบียบเพื่อให้พระภิกษุสามเณรปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด <p>๓๑</p>	<p>งานศาสนศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดการศึกษาแผนธรรม - สอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม - กรรมการสอบธรรมสนามหลวง - สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี - ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรศึกษาต่อในระดับสูง - มอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรภาคอุยฺโส <p>๓๑</p>	<p>งานการศึกษาสงเคราะห์</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมและจัดสอบธรรมศึกษาแก่นักเรียน - มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่อยู่ในเขตปกครอง - ตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา - มอบอุปการะการศึกษา - อนุญาตให้วัดเป็นสถานที่จัดกิจกรรมวันไหว้ครูและอื่น ๆ - จัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด - สร้างห้องสมุดประชาชนในวัด - สร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานในวัด 	<p>งานเผยแผ่ศาสนาธรรมะ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นพระธรรมทูตจังหวัดยะลา - เป็นหัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอชะงาย-บ้านนั้งस्ता-กบ่ง - อบรมศีลธรรมในโรงเรียน - อบรมธรรมแก่ประชาชน - แสดงพระธรรมเทศนาทุกวันขึ้นมีเสลวัน - บรรยายธรรมแก่ผู้สูงอายุ - ส่งพระภิกษุไปแสดงธรรมแก่ประชาชน - บรรยายขออุปสมบทพระภิกษุสามเณรในโอกาสสำคัญต่าง ๆ 	<p>งานสาธารณสุขสงเคราะห์</p> <ul style="list-style-type: none"> - บริจาคเงินให้โรงพยาบาลต่าง ๆ - บริจาคเงินสมทบการก่อสร้างอุโบสถวัดในรัชชวาส - บริจาคเงินสมทบการสร้างสะพานให้วัดจินตา-พลาราม - จัดตั้งกลุ่มอมตทรัพย์ของชุมชนในวัด - สร้างฌาปนสถานและศาลาบำเพ็ญกุศลศพ - ให้นำอุกตม์ในชุมชนมาใช้ประกอบพิธีกรรม - ก่อสร้างเสนาสนะในวัด ๓๑ 	<p>งานสาธารณูปการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สร้างถังน้ำบาดาลในวัดให้บริการแก่ประชาชน - สร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์เสนาสนะภายในวัดสิริบุญธรรมและวัดอื่น ๆ ในเขตปกครอง - เป็นผู้นำไปการขออนุญาตใช้น้ำจากเขื่อนลำปะเทียมาใช้ในชุมชน - เป็นผู้นำสร้างถนน ให้มีไฟฟ้าและน้ำประปามหมู่บ้าน - ปลูกต้นไม้ทั้งไม้ผลและไม้ยืนต้นในบริเวณวัด - จัดระเบียบการใช้ถาวรและสถานที่ให้อยู่เป็นความเรียบร้อย
--	--	---	--	--	---

บทที่ ๓

การดำเนินงาน ด้านศาสนสัมพันธ์

วัดสิริบุญณาราม เป็นวัดในพระพุทธศาสนาที่ตั้งอยู่ในชุมชนซึ่งประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา โดยมีชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกับชาวไทยพุทธในหมู่ที่ ๒ และ ๔ สำหรับหมู่ที่ ๗ มีเฉพาะชาวไทยมุสลิมเท่านั้น จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านซึ่งเป็นอดีตผู้นำชุมชนและสัมภาษณ์ครูโรงเรียนคณะราษฎรบำรุง ๓ ทำให้ทราบว่า ในอดีตนั้น ชาวไทยมุสลิมในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวไทยพุทธ และเดินทางไปมาหาสู่กันอยู่เป็นประจำ ประกอบกับโยมพ่อของพระไพศาลคุณากรเป็นหมอยาพื้นบ้านประจำตำบลลำพะยาที่มีความรู้ความสามารถ ในการรักษาแบบพื้นบ้านโดยใช้สมุนไพร มีจิตใจโอบอ้อมอารี ให้การรักษาผู้เจ็บป่วยในชุมชนโดยไม่เลือก ชั้น วรรณะ หรือนับถือศาสนาใด ด้วยเหตุนี้โยมพ่อของพระไพศาลคุณากรจึงได้รับการยอมรับนับถือจากชาวบ้านในเขตตำบลลำพะยามาก ทั้งชาวบ้านที่นับถือพระพุทธศาสนาและนับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งพระไพศาลคุณากรก็ได้รับการถ่ายทอดความ

รู้ด้านการรักษาแบบพื้นบ้านมาจากโยมพ่อด้วย และก็ได้เมตตาอนุเคราะห์รักษาชาวบ้านที่เจ็บป่วยมาโดยตลอด พระไพศาลคุณากรเป็นนักปกครองที่ใช้ทั้งพระเดชและพระคุณ ชาวบ้านป่วยก็ไปเยี่ยมเยียนเพื่อให้กำลังใจอยู่เสมอ ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมเรียกท่านด้วยความเคารพว่า **“พ่อท่าน”** ด้วยความที่ท่านมีความใกล้ชิดกับชาวบ้าน และไปร่วมในพิธีกรรมของชาวไทยมุสลิมอยู่เสมอ ท่านเป็นพระภิกษุที่สามารถเดินทางไปในชุมชนต่าง ๆ ได้โดยไม่ได้รับอันตรายใด ๆ เพราะความเป็นมิตรแท้ของท่านนั่นเอง

ดังได้กล่าวแล้วว่าในอดีตนั้นชาวบ้านมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันมาก ชาวไทยมุสลิมก็มาเข้าวัด มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันบ้าง มาเยี่ยมของในวัด เช่น ถ้วย ชาม ไปใช้ในงานบุญ วัดก็ให้อาหารแห้งไปบ้าง เมื่อชาวบ้านมีความทุกข์ใจหรือมีความเดือดร้อนก็มาปรึกษาขอคำแนะนำจากเจ้าอาวาส จึงทำให้สังคมมีความสงบร่มเย็น โดยเฉพาะในช่วงที่พระไพศาลคุณากรเป็นเจ้าอาวาส ท่านได้มีส่วนช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชาวบ้านในชุมชนได้มาก เพราะวัดเป็นศูนย์รวมในด้านจิตใจ ชาวบ้านมีความเดือดร้อนใจก็มาที่วัด ชาวบ้านมีงานบุญ งานประเพณีต่าง ๆ ก็จะมาจัดรวมกันที่วัดทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม แต่ปัจจุบันนี้การเดินทางไปมาหาสู่กัน รวมทั้งการจัดกิจกรรมร่วมกันลดน้อยลงไปเนื่องจากชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปมาก ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่กับการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัวเป็นหลัก

ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ซึ่งเกิดปัญหาวิกฤตทางการเมือง ในท้องที่ตำบลบालะในขณะนั้นยังไม่ได้แยกออกไปตั้งเป็นอำเภอkabang ยังอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอยะหา ได้มีคหบดีมีจิตศรัทธาถวายที่ดินจำนวน ๒๐ ไร่ เพื่อสร้างวัดบาละ พระไพศาลคุณากรจึงได้ร่วมกับนาย

อำเภอยะหาในขณะนั้น (นายซ้อย แก้วนาบอน) และชาวบ้านในเขตตำบล บาละซึ่งมีทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมร่วมแรงประสานใจเป็นหนึ่ง เดียว ช่วยกันหักล้างทางพงและเริ่มสร้างศาลาเป็นอันดับแรก ต่อมาก็ได้ ร่วมกันสร้างเสนาสนะต่าง ๆ ภายในวัดอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งพัฒนามา เป็นวัดบาละในปัจจุบัน

ด้วยความที่พระไพศาลคุณากรเป็นพระภิกษุที่มีความเมตตา ต่อคนทั่วไป จึงเป็นที่เคารพของคนในชุมชนลำพะยาและอำเภออื่น ๆ ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม รวมทั้งชาวต่างประเทศ ได้แก่ มาเลเซีย และสิงคโปร์ที่เดินทางมานมัสการพระไพศาลคุณากรอยู่เป็นประจำ บางครั้ง มาเป็นการส่วนตัว บางครั้งมาเป็นหมู่คณะจำนวนมาก คนเหล่านี้มีความ เคารพและศรัทธาพระไพศาลคุณากรมาก เดินทางมาด้วยความเลื่อมใส บางคนก็มารักษาอาการเจ็บป่วย บางคนก็มาเช่าพระเครื่องไปกราบไหว้บูชา บางคนมาขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัด เมื่อบรรลุผลสำเร็จแล้วมีจิตศรัทธาใน บวรพระพุทธศาสนาจึงขออุปสมบทที่วัดก็มี ชาวต่างประเทศที่เดินทาง มาที่วัด ทางวัดก็จะจัดที่พักและจัดอาหารให้โดยไม่เรียกค่าตอบแทน นอกจากนี้ พระไพศาลคุณากรได้อบรมสั่งสอนธรรมะและเป็นพี่เลี้ยง ทาง ด้านจิตใจแก่บุคคลเหล่านี้ด้วยความเมตตา ประกอบกับพระไพศาลคุณากร มีความเอาใจใส่ในการดูแลรักษาอาคาร สถานที่ และบริเวณวัดให้สะอาด ร่มรื่น และสงบ จึงทำให้ชาวต่างประเทศมีความเลื่อมใสศรัทธาบริจาค เงินเพื่อบำรุงวัดอยู่เสมอ และเงินบริจาคเหล่านี้เองที่ได้มีส่วนทำให้วัดได้ รับการพัฒนาให้เจริญรุ่งเรืองและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาของเยาวชน ในชุมชนมากขึ้น

บทที่ ๔

ผลงานในช่วง ปีพ.ศ. ๒๕๓๖-ปัจจุบัน

ด้วยความเป็นพระสังฆาธิการที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา
อย่างยิ่ง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับ
พระพุทธศาสนาและประเทศไทยมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน
พระไพศาลคุณากรจึงได้ปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์
พ.ศ. ๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ด้วยความ
วิริยะอุตสาหะและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา
และประเทศไทยนานับการ

สำหรับผลงานที่ปรากฏในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๖ จนถึงปัจจุบัน
สรุปได้ดังนี้

งานปกครอง

๑. เป็นเจ้าอาวาสวัดสิริบุญณาราม
๒. เป็นเจ้าคณะอำเภอยะหา-บันนังสตา-กาบัง

๓. เป็นประธานดำเนินการสอบธรรมสนามหลวง ณ สนามสอบวัดสิริบุญณาราม

๔. จัดประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองทุก ๓ เดือน
ฯลฯ

งานศาสนศึกษา

๑. เป็นเจ้าสำนักเรียนวัดสิริบุญณาราม
๒. จัดบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเพื่อแสวงหาสามเณรมาเรียนพระปริยัติธรรม

๓. ให้ทุนพระภิกษุสามเณรที่สอบไล่ได้
๔. สนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรศึกษาต่อในระดับสูง
ฯลฯ

งานการศึกษาสงเคราะห์

๑. ตั้งกองทุนสงเคราะห์นักเรียนและให้ทุนเป็นประจำทุกปี
๒. ส่งเสริมการเรียนธรรมศึกษาในโรงเรียนนยะหาศิรยานุกูลอำเภอยะหา และโรงเรียนบันนังสตาวิทยา อำเภอบันนังสตา
๓. มอบอุปกรณ์การศึกษาให้แก่โรงเรียนต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตการปกครอง

๔. จัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด
ฯลฯ

งานเผยแผ่ศาสนาธรรม

๑. เป็นหัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอยะหา-บันนังสตา-กาบัง
๒. ส่งพระธรรมทูตออกปฏิบัติงานเป็นประจำทุกปี
๓. ส่งพระภิกษุไปแสดงธรรมแก่ประชาชนตามวัดและที่พัก
สงฆ์ต่าง ๆ

๔. เป็นวิทยากรอบรมศีลธรรมแก่นักเรียนและผู้สูงอายุ
ฯลฯ

งานสาธารณสงเคราะห์

๑. สร้างอาคารที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์ตำบลลำพะยา
๒. บริจาคเงินเพื่อสมทบทุนสร้างอุโบสถวัดเนรัญชรราวาส
อำเภอบันนังสตา
๓. บริจาคเงินสมทบการสร้างสะพานที่วัดจินดาพลาราม
อำเภอบันนังสตา
๔. บริจาคเงินให้โรงพยาบาลต่าง ๆ
ฯลฯ

งานสาธารณูปการ

งานก่อสร้าง

๑. สร้างหอฉันลักษณะทรงไทยประยุกต์
๒. สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมลักษณะทรงไทย
๓. สร้างศาลาบำเพ็ญกุศลศพและเมรุลักษณะทรงไทย
๔. สร้างกุฏิลักษณะทรงไทย
๕. สร้างอาคารโรงครัว
๖. สร้างห้องน้ำ-ห้องส้วม
๗. สร้างซุ้มประตูหน้าวัดเพื่อเฉลิมพระเกียรติในปีกาญจนาภิเษก
ฯลฯ

งานบูรณะปฏิสังขรณ์

๑. บูรณะอุโบสถลักษณะทรงไทย
๒. บูรณะศาลาการเปรียญ

๓. บูรณะอาคารธรรมวิद्याเป็นศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

ฯลฯ

งานพัฒนาวัด

๑. ปรับพื้นที่บริเวณวัดให้เรียบร้อย

๒. ปลูกไม้ผลและไม้ดอก

๓. ดูแลอาคารสถานที่และบริเวณวัดให้สะอาดอยู่เสมอ

ฯลฯ

บทที่ ๕

บทสรุป

การศึกษาข้อมูลความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัดสิริบุญณาราม อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูล การดำเนินงานของวัดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรม เพื่อ เป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินโครงการวิจัยและส่งเสริมวัดเพื่อการพัฒนา การศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ให้ สามารถดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จ และเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำ นโยบายการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของสถาบันศาสนาต่อไป

ผลการศึกษา พบว่า วัดสิริบุญณาราม ได้ปฏิบัติภารกิจครบ ทั้ง ๖ ด้านตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยมีความโดดเด่นในด้านการส่งเสริม สนับสนุน การศึกษา และการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งสอดคล้อง กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

นอกจากการปฏิบัติภารกิจศาสนาทั้ง ๖ ด้านด้วยความเรียบร้อยแล้ว พระไพศาลคุณากร ยังเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างพุทธศาสนิกชนและอิสลามมิกชน ในชุมชนลำพะยาและอำเภอในเขตปกครองให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข และมีความสมานฉันท์มาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน

อาคารโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดสิริบุญนาราม อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

อาคารพิพิธภัณฑ์ วัดสิริบุญนาราม อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ศาลาบำเพ็ญกุศลศพและฌาปนสถาน วัดสิริบุญธรรม อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ที่ทำการมูลนิธิหลวงพ่อมิ่ง โรงเรียนวัดลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์ตำบลลำพะยา วัดสิริบุญนาราม อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

เจ้าหน้าที่ประจำกลุ่มออมทรัพย์กำลังให้บริการแก่สมาชิก

อุโบสถวัดยะหาประชาราม
ตำบลยะหา อำเภอยะหา จังหวัดยะลา
ซึ่งพระไพศาลคุณากร เป็นกำลังสำคัญในการก่อสร้าง

โรงเรียนยะหาศรยานุกูล
ที่พระไพศาลคุณากรให้ความอุปถัมภ์
และให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนเป็นประจำทุกปี

กุฏิสงฆ์ของวัดยะหาประชาราม ซึ่งพระไพศาลคุณากรได้ดำเนินการก่อสร้างระหว่างที่เป็นเจ้าอาวาสวัดยะหาประชาราม อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

ศาลาหลังเก่าของวัดบालะ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา
ซึ่งพระไพศาลคุณากรร่วมกับชาวบ้านสร้างขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. สำนักนายกรัฐมนตรี.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๒.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๕.

โครงการนำร่องการจัดการศึกษาและเผยแพร่ศาสนธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา. เอกสารอัดสำเนาเพื่อใช้ในการดำเนินงานโครงการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันศาสนา สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

โครงการวิจัยและส่งเสริมวัดเพื่อการพัฒนาการศึกษาและเผยแพร่ศาสนธรรม. เอกสารอัดสำเนาเพื่อใช้ในการดำเนินงานโครงการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันศาสนา สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ชาลีอง วุฒิจันทร์ และคณะ. **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ กฎกระทรวงและระเบียบมหาเถรสมาคม.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๒.

มหาจันทร์ อินทร์ไชยมาศ. **ประวัติชุมชนลำพะยา**. เอกสารอัดสำเนา.
สุเมธ การศรีทอง และคณะ. **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด**
: ศึกษาเฉพาะกรณี วัดไผ่ล้อม อำเภอเมืองตรารด
จังหวัดตรารด. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๕.

ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

http://www.tourthai.com/province/yala/index_t.shtml

<http://travel.mweb.co.th/south/yarah/index.html>

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูล

พระสังฆาธิการ

พระไพศาลคุณณาการ

เจ้าอาวาสวัดสิริบุญณาราม

อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

พระครูสุทธีธรรมานุศาสน์

เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดยะลา

วัดพุทธภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

พระครูปัญญาวิสารัท

เจ้าอาวาสวัดเนรัญชรवास

อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

พระครูปิยะธรรมนิเทศก์

เจ้าอาวาสวัดบालะ อำเภอกาบัง

จังหวัดยะลา

ฆราวาส

นายพร้อม ทองธรรมชาติ

อดีตกำนันตำบลตาชี อำเภอยะหา

จังหวัดยะลา

นายแนม ยอดรักษ์

อดีตกำนันตำบลลำพะยา

อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

นายรุ่ง ดาวกระจาย

อดีตอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านบาโงงซีแน

อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

(ที่อยู่ปัจจุบัน : หมู่ที่ ๑ ตำบลบาละ

อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา)

นายวิชฌุ จันท์แจ้

ครูใหญ่โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง ๓
อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

นายสิทธิชัย เลนุกูล

อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบันนังสตาวิทยา
อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

นายอุทัย พรหมทอง

หัวหน้าฝ่ายวิชาการ
โรงเรียนบันนังสตาวิทยา

นายสุเทพ หมาดแย้ง

หัวหน้างานแนะแนว
โรงเรียนบันนังสตาวิทยา

นายสมคิด โสพันธ์

หัวหน้างานการเงิน
โรงเรียนบันนังสตาวิทยา

นางสุมณฑา หนูดหละ

ครูสอนวิชาสังคมศึกษา
โรงเรียนบันนังสตาวิทยา

นายไพโรจน์ ดำรงกุล

เลขานุการกลุ่มมอสมทรัพย์
ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง
จังหวัดยะลา

ชาวบ้านในเขตตำบลลำพะยา

อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ชาวบ้านในเขตตำบลตาชี

อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

ที่ปรึกษา

พระไพศาลคุณากร

ดร.รุ่ง แก้วแดง

ดร.นงราม เศรษฐพานิช

เจ้าอาวาสวัดสิริบุญณาราม

อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

เลขาธิการสภาการศึกษา

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ผู้เรียบเรียงและจัดทำรายงาน

นางสาวสอาดลักษณ์ จงคล้ายกลาง

นางสาวสุพัทธมา ภูมิผักแว่น

นักวิชาการศึกษา ๖ว.

เจ้าพนักงานธุรการ ๕

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

สำนักนโยบายและแผนการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา